

TÜRK-İŞ HABER BÜLTENİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

www.turkis.org.tr

turkiskonfederasyonu

turkiskonf

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

27 Ekim 2022

Ekim 2022 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI TASE (2021=100): 278,89

- ✘ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK **%2,48** ve SON ON İKİ AYLIK **%134,77** ORANINDA ARTTI.
- ✘ **AÇLIK SINIRI 7.425 TL** HESAPLANDI ve ASGARİ ÜCRETİN 1.925 TL ÜZERİNDE OLDU!
- ✘ **YOKSULLUK SINIRI** (DÖRT KİŞİLİK AİLENİN YAPMASI GEREKEN TOPLAM HARCAMA) **24.185 TL!**
- ✘ BEKÂR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAMA MALİYETİ **9.705 TL'YE ULAŞTI!**
- ✘ HAYAT PAHALILIĞI BİR KASIRGA GİBİ AİLE BÜTÇESİNİ YIKIP GEÇİYOR!

Türkiye'de yaşanan enflasyon, resmi rakamların ötesinde halkın ihtiyaçları için yaptığı harcamalarda hissedilen ölçüde etkili oluyor. İktisadi açıdan enflasyon hem arz hem talep yönünden beslenirken, bunların üzerine eklenen temel unsur: beklenti etkisi...

2022 Ekim ve Kasım aylarında da, yıllık bazda resmi tüketici fiyatlarında (TÜFE) artışın devam etmesi bekleniyor. Ancak -baz etkisi nedeniyle- Aralık ayında yıllık enflasyonun düşeceği öngörülüyor. Ekonomide bir durgunluk söz konusu olmazsa TÜFE ve TASE, Aralık sonrası da aylık olarak artmaya devam edecek.

Enflasyonun yıllık bazda gerilemesinin fiyatlarda gerileme anlamına gelmediği Aralık ayından sonra daha belirgin olacak. Çünkü çok iyi biliniyor ki; yıllık enflasyon oranındaki düşme fiyatların gerilemesi değil artış hızının düşmesidir. Hayat pahalılığı, fiyatların gelirle ilişkisini gösterir; enflasyonun gelir artışından hızlı olmasıdır. Ücretli çalışanlar için hayat pahalılığı artarak devam edecek gibi gözükmemektedir. Özellikle maaş, ücret, yevmiye gibi sabit gelirli hanelerin gelirlerinin enflasyon kadar artmaması veya gecikerek artması nedeniyle alım güçleri düşmektedir. Yaşantılarını sürdürmek için ihtiyaçları olan temel mal ve hizmetlere gelirlerinden daha fazla ayırmak zorunda kalmaktadır. Süregelen enflasyon ve aynı zamanda geniş kesimleri kapsayan gelir yetersizliği, geçim sıkıntısının temel nedeni olmaktadır. Hanenin gelirleri en az enflasyon kadar artmadığı ya da fiyatlar gerilemediği sürece hayat pahalılığı giderilip alım gücü enflasyon öncesi dönemin seviyesine getirilemez. Refah artışının sağlanması için, ücret zamlarında enflasyon farkının üzerine sağlanan ekonomik büyüme paralelinde bir refah payı eklenmelidir. Kapsayıcı büyüme bu şekilde mümkün olacaktır.

Özellikle son bir yıldır, enflasyon pahasına üretim ve büyüme tercih edilerek piyasa canlı tutuldu, çarklar döndü. Ancak bunun maliyeti de ağır oldu. Mili gelirden emeğin aldığı pay giderek geriledi. Yoksul daha da yoksullaştı. Enflasyon kadar ücret zammı var olan sefaletin sürmesi anlamındadır. Yetersiz ücret geliri karşısında devam eden fiyat artışları, hayatı pahalılığını dayanılmaz noktalara taşıdı.

TÜRK-İŞ çalışmasının ortaya koyduğu gibi, bilhassa son bir yıl içinde aşırı yükselen gıda fiyatları bireyleri ve aileleri çok olumsuz etkiledi. Gıda fiyatlarının artmasında öncelikle yetersiz üretimin olması, tarımsal üretim girdilerinde maliyet artışları ile üretim, tedarik ve satış zinciri içerisinde orantısız fiyat değişimleri önemli rol oynadı.

Neticede savunmasız dar ve sabit gelirli insanlar derinden etkilendi, Ankara’da %135’i bulan gıda enflasyonunun varlığında dengeli beslenebilmek için yeterli ve sağlıklı gıdaya ulaşabilmek daha da güçleşti.

(Yeni Beslenme Kalıbı ile)

Çizelge 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)*

	Ekim 2021	Aralık 2021	Eylül 2022	Ekim 2022
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	961,12	1.249,34	2.187,42	2.242,20
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	741,87	960,83	1.735,46	1.176,93
15–19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	947,99	1.232,46	2.157,42	2.212,20
4–6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	511,77	655,22	1.164,88	1.193,88
Açlık Sınırı 4 Kişilik Aile (Gıda Harcaması)	3.162,75	4.097,85	7.245,18	7.425,23
Yoksulluk Sınırı 4 Kişilik Aile (Toplam Harcama)	10.302,12	13.348,00	23.599,93	24.186,42

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2022 Ekim ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 7.425,23 TL’ye,
- Gıda harcaması ile giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı (**yoksulluk sınırı**) 24.186,42 TL’ye,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 9.706,52 TL’ye yükseldi.

Yükselen gıda, kira ve enerji faturaları karşısında gelirleri yeterince artmayan milyonlarca hane için bu kış daha çetin geçecek gibi görülüyor. Yılın başından bu yana hane elektriğine 3, hane doğalgazına 4 kez zam yapıldı. "Hane Halkı Fiyat Endeksi (HEPI)" verilerine göre; metreküp başına Avrupa başkentleri arasında en ucuz doğalgazı Ankara'nın kullanıyor olmasına rağmen haneye giren paranın büyük kısmını kiraya ve gıdaya ayırmak zorunda kalan milyonlarca vatandaş, faturalarını ödemekte çok zorlanmaktadır. Resmi ağızdan duyurulan; gerçek kişi borçluların 30 milyar TL'ye yakın icra borcunun hazinece üstlenilecek olması ve vatandaşlara destek sağlanacak borçların önemli bir kısmının temel ihtiyaçlara tekabül eden elektrik, su, doğalgaz, telefon, gibi abonelikler olması hane bütçesinin ne kadar kırılganlaştığını kanıtlar niteliktedir. Ek olarak; ticarethane, sanayi, tarımsal sulama elektrik abonelerine yapılan zamların üretim maliyetlerini artırarak yurttaşlara hayat pahalılığı olarak geri döneceği de ortadadır.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Ekim 2022 itibariyle şu şekildedir:

- Ankara’da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarındaki artış **bir önceki aya göre** % 2,48 oranında gerçekleşti.
- **On aylık değişim** oranı % 81,19 oranında oldu.
- **Son on iki ay itibariyle** artış oranı ise % 134,77 olarak hesaplandı.

Çizelge 2: Gıda Harcamasındaki Değişim (yeni beslenme kalıbı ile)

	Ara.21	Eyl.22	Eki.22
Bir önceki aya göre değişim oranı %	24,92	5,15	2,48
On aylık değişim oranı %	39,32	76,8	81,19

TÜRK-İŞ hesaplamasında temel alınan ve doğrudan piyasadan derlenen fiyatlara göre, gıda ürünlerinde Ekim 2022 itibariyle gözlemlenen değişim harcama gruplarına göre şu şekilde oldu:

- **Süt, yoğurt, peynir grubunda;**

Bu gruptaki tüm ürünlerin fiyatları yükseldi. 1 litre sütün marketlerde ortalama satış fiyatı 18 TL'yi geçmişken, çiğ süt alım fiyatının net 7,5 TL'de tutulması, özellikle hayvanlarının yem ve diğer ihtiyaçlarını karşılayacak çiftçiler açısından büyük bir problem olmaya devam ediyor. Bir ayda ortalama peynir fiyatı %12, ortalama yoğurt fiyatı %15 arttı. Yoęurdun kg fiyatı ilk kez 30 TL'yi geçti.

- **Et, tavuk, balık, yumurta, kuru baklagiller, yağlı tohum ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Balık fiyatı değişmedi, hamsi 90 TL'den tezgâhlarda satılmaya başladı. Dana etinin fiyatı artarken kuzu eti fiyatı geriledi. Tavuk eti %9 zamlandı. Yumurta fiyatı bu ay değişmedi. Bakliyalardan nohut fiyatı %6 arttı. Yeşil mercimek fiyatı gerilerken kırmızı mercimek, kuru fasulye ve yağlı tohumlar zamlandı.

- **Ekmek ve tahıllar grubunda;**

Aylık seviyede pirinç %8, makarna %9 oranında zamlandı. Un, irmik, bulgur fiyatı da yükseldi. Ekmek fiyatı -şimdilik- aynı kaldı.

- **Taze sebze-meyve grubunda;**

Meyve-sebzelerde genel olarak fiyat düşüşü gözlemlendi ve diğer pek çok gıda fiyatı yükselirken aylık gıda enflasyonunun %2,48'de kalmasında önemli etki sağladı. Semt pazarlarında maydanoz, kıvırcık gibi salata yeşilliklerinin fiyatları düşerken pırasa, ispanak gibi yeşil yapraklı sebzelerin fiyatları yükseldi. Patates, biber, kırmızılahana fiyatı geriledi. Domates, üretiminde yüksek girdi fiyatları sebebiyle zamlandı. Ayrıca bu sene domates tüketimi, alım gücüne bağlı olarak, azalabilir. Meyvelerden elma ve üzüm fiyatı arttı, mandalina ve nar ortalama 13 TL'den satılmaya başladı. Muz ve armut fiyatı geriledi. Ortalama sebze kg fiyatı 16,10 TL, ortalama meyve kg fiyatı 14,72 TL oldu. Hesaplama da 24'ü sebze ve 8'i meyve olmak üzere toplam 32 ürün değişimi dikkate alındı. Ortalama meyve-sebze kg fiyatı bu ay 15,71 TL olarak tespit edildi.

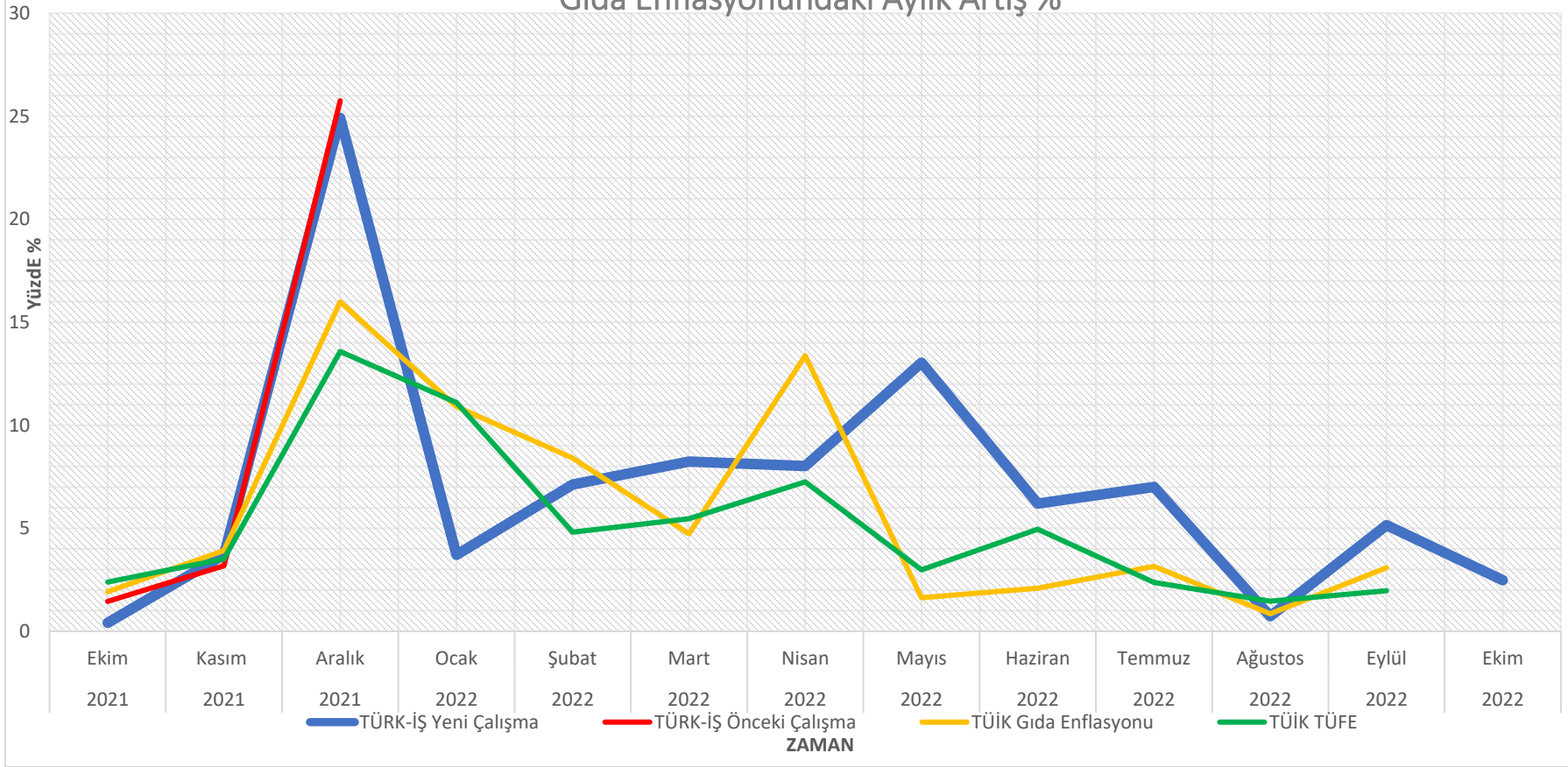
- **Temel yağ ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Ayçiçek yağının fiyatı değişmedi. Zeytinyağı ve margarin fiyatları biraz arttı. Tereyağı bir ayda %11 zamlandı.

- **Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden;**

Bu ay en çok zamlanan ürün %20 ile baharatlar oldu. Çay ve bal %11 zamlandı. Tuz, salça, reçel, yeşil zeytin fiyatları da yükseldi. Siyah zeytin fiyatı geriledi. Pekmez ve ıhlamur fiyatı değişmedi.

Gıda Enflasyonundaki Aylık Artış %

ÇİZELGE 3: TÜRK-İŞ Aylık Sınırı Endeksi (TASE 2021=100)

		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Endeks	2021	100	102,80	104,90	108,10	108,80	110,50	112,50	118,10	118,30	118,80	123,20	153,90
	2022	159,60	171,00	185,10	199,90	226,02	240,04	256,88	258,76	272,11	278,89		
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı %		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
	2021	1,19	2,76	2,10	2,98	0,67	1,54	1,79	5,01	0,17	0,41	3,71	24,92
	2022	3,71	7,12	8,24	8,02	13,04	6,20	7,01	0,73	5,15	2,48		

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlıkve yoksulluk sınırını açıklamaktadır. ¹

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlenmelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nden sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta süt, yoğurt, peynir; ikinci grupta et, tavuk, balık, yumurta, yağlı tohumlar (sert kabuklu yemişler), kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye vb.); üçüncü grupta ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları; dördüncü grupta taze meyve ve sebze; beşinci grupta tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağından müteşekkil temel yağlar; diğer besin grubunda ise şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça yer almaktadır.

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi amacıyla bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır. İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. **“Yoksulluk sınırı”** zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken

¹ 2022 yılının Ocak ayından itibaren yeni çalışma grubu yeni beslenme kalıbı üzerinden araştırmalarını sürdürmektedir.

toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir "beslenme kalıbı" benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki "gıda" payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK'in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi'ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.² Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ'in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibarıyla meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir. Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığıdır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır**.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.

² TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5'dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7'dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6'dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. 2021 için bu oran değişmemiştir.